

R.S. Ismagulova, A.E. Zhumabaeva

Kazakh National Pedagogical University after Abay, Almaty, Kazakhstan
irauzya@mail.ru

THE IMPORTANCE OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOLS

Annotation. Learning and speaking foreign language are important in our country. Teaching foreign language in primary schools contributes to the becoming and development of competitive, well-rounded, and intellectual younger generation speaking fluently in foreign languages. Unlike other disciplines, the main purpose in teaching foreign language is the development of students' communicative competence, and, therefore, introducing a foreign culture and establishing a relationship with them. At the initial stage of teaching foreign language in primary school, the foundation of communication skills is laid through the first steps of learning foreign language. The initial stage of teaching language depends on the language materials, so it aims at disclosing the potential of the discipline, its educative, informative and developing aspects. Currently, teachers use the advanced international experience, innovative technologies and methods of English language teaching in order to increase the quality of teaching foreign language. Use of different methods of teaching foreign language is considered to be effective in mastering the theoretical issues and principles, tasks and exercises. Learning English language also helps factor into the formation of primary school students' competency, cognitive and communicative skills.

Keywords: primary school, English language, communication skills, teaching, upbringing, education, development, skills, method.

ӨОЖ: 37.0

Р.С. Исмагулова, Ә.Е. Жұмабаева

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аннотация. Елімізде шет тілін оқып-үйренудің, оны жете меңгерудің маңыздылығы зор. Бастауыш мектептерде шет тілінің оқытылуы – бәсекеге қабілетті, жан-жақты дамыған саналы, бірнеше тілді меңгерген жас ұрпақтың өсіп жетілуін қамтамасыз етуге жағдай жасайды. Өзге пәндерден ерекшелігі сол шет тілін оқытудың басты мақсаты – білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру. Яғни, басқа мәдениетпен танысу, қарым-қатынас жасау. Бастауыш сыныптарда шет тілін оқытудың бастапқы кезеңінде шет тілін оқып үйренудің алғашқы қадамдары мен бастамалары арқылы коммуникативтік дағдылардың негізі қаланады. Оқытудың бастапқы кезеңі тілдік материалдарға байланысты құрылады, яғни пәннің потенциалдық мүмкіндіктерін - тәрбиелік, дамытушылық, білімдік жағынан ашу көзделеді. Пән мұғалімдері қазіргі кезде ағылшын тілін оқыту сапасын жақсарту мақсатында тіл үйрету саласындағы әлемдік озық тәжірибелерді, жаңа технологиялар мен әдістерді барынша қолдануда. Оқытудың түрлі әдістерін пайдалану арқылы түрлі тапсырмалар мен жаттығуларды, теориялық мәселелер мен қағидаларды меңгерту тиімді болып табылады. Сондай-ақ бастауыш сыныпта ағылшын тілін оқыту арқылы білім алушылардың біліктілік, танымдық, коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыруға болады.

Түйін сөздер: бастауыш мектеп, ағылшын тілі, коммуникативтік дағды, оқыту, тәрбиелік, дамытушылық, білім, білік, әдіс.

Еліміздегі саяси өзгерістер мен экономиканың қарқынды дамуы білім жүйесіне айтарлықтай әсер етуде. Экономиканың дамуы халықаралық байланыстарды нығайтады. Мәдениаралық түрлі ұлт өкілдерінің бір-бірімен қарым-қатынас жасауы тілдік қатынастың дамуын талап етеді. Ендеше, елімізде шет тілін оқып-үйренудің, оны жете меңгерудің маңыздылығы зор. Қазіргі оқу жүйесіне енгізілген өзгерістер білім алушыға бір тілді ғана емес, тіпті бірнеше тілді меңгеруге мүмкіндік береді. Мектептерде шет тілінің оқытылуы –

бәсекеге қабілетті, жан-жақты дамыған саналы, бірнеше тілді меңгерген жас ұрпақтың өсіп жетілуін қамтамасыз етуге жағдай жасайды.

Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында «Бастауыш білім берудің базалық мазмұны үштілді білім беру саясаты шеңберінде іске асырылады. Үштілді білім берудің мақсаты көптілді тұлғаны – кемінде үш тілді меңгерген, қызметтің алуан түрлі саласында үш тілде диалог жүргізе алатын, өз елінің мәдениетін бағалайтын, басқа елдердің мәдениетін түсінетін және сыйлайтын Қазақстанның азаматын қалыптастыруға негізделеді» делінген [1].

«Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. ... ағылшын тілі - жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» - деп Елбасымыз Н.Ә. Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты Қазақстан халқына жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын кезеңдеп іске асыруды қолға алуды ұсына отырып, тіл мәселесіне қатты назар аударған болатын. Сондай-ақ «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз» атты Қазақстан халқына жолдауында «Мен қазіргі заманғы қазақстандық үшін үш тілді білу- әркімнің дербес табыстылығының міндетті шарты екендігін әрдайым айтып келемін. Сондықтан 2020 жылға ағылшын тілін білетін тұрғындар саны кемінде 20 пайызды құрауы тиіс деп есептеймін» деп атап өтті. Сол себепті қазіргі уақыт талабына сай ағылшын тілінің пән ретінде қажеттілігі күннен-күнге артып келеді. Мемлекетіміздің тілдік саясатының ең маңызды мақсаттарының бірі - осы ағылшын тілін ғаламдық экономикаға кірудің ең негізгі тілі ретінде дамыту [2,3].

Шет тілін оқытудың өзіндік ерекшелігі бар. Өзге пәндерден ерекшелігі сол шет тілін оқытудың басты мақсаты – білім алушылардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру. Яғни, басқа мәдениетпен танысу, қарым-қатынас жасау - шет тілін оқып үйренудің ең үлкен маңызды мәселелерінің түпкі мақсаттарының бірі болып отыр.

Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында «Бастауыш білім берудің мақсаты - коммуникацияның түрлі тәсілдерін, оның ішінде тілдік дағдыларды меңгерген білім алушы тұлғасының үйлесімді қалыптасуы мен дамуына қолайлы білім беру кеңістігін жасау болып табылады» делінген [1].

Қарым-қатынас сөйлеу әрекетінің теориясына негізделеді. Қарым-қатынас жасаушы адамдардың әрекеттері нәтижелі болуы үшін ойлаған істерін біріккен әрекетте тілдің көмегі арқылы ғана шеше алады. Тілдік қатынастар сөйлеу арқылы іске асырылады. Шет тілін оқытудың бастапқы кезеңінде шет тілін оқып үйренудің алғашқы қадамдары мен бастамалары арқылы коммуникативтік дағдылардың негізі қаланады. Коммуникативтік дағдылардың негізін қалыптастыру уақыт пен төзімділікті қажет етеді. Оқып-үйренетін шет тілі қарым-қатынас жасау құралы ретінде таныстырылады. Білім алушылар шет тілін тыңдай білуге, өз ойларын сол тілде жеткізе білуге, оқи білуге, жаза білуге, шет тілі графикасы мен орфографиясын игеруге, өз ойларын жазбаша жеткізе білуге үйренулері қажет. «Сөйлеу әрекетінің әртүрлі негізін қалау үшін олардың әрқайсысының қызмет етуін қамтамасыз ететін қарапайым коммуникативтік деңгейден олардың одан ары дамуының жаңа сапалы сатысына өтуіне мүмкіндік беретін тілдік құралдардың жинақталуы қажет» [4].

Шет тілін оқытудың бастапқы кезеңінің маңыздылығы зор. Келесі кезеңдердің нәтижелі болуы бастапқы кезеңге тікелей байланысты. Ағылшын методисті Г. Пальмер шет тілін оқып-үйренудің алғашқы кезеңіне аса көп назар аударған. Ол «Take care of the first two stages and the rest will take care of itself», яғни, «бірінші екі кезеңді дұрыс игертуге қамқорлық жасасаң, қалған кезеңдер өз-өзіне қамқорлық жасайды» деп жазады. Шет тілін оқудың алғашқы сатысымен бірге аралық кезеңдерді де атап өтеді, алайда, бастапқы кезеңнің маңыздылығын жоққа шығармайды. Шет тілін оқытудың бастапқы кезеңі тілдік материалдарға байланысты құрылады, яғни пәннің потенциалдық мүмкіндіктерін тәрбиелік, дамытушылық, білімдік жағынан ашу көзделеді. Оның көлемі, ұйымдастыру, ауызша және жазбаша сөйлеу әрекеттерін қалыптастыру мен дамытуды сатылап жүйелеу және оқу-тәрбие үдерісінде іске асыру қамтылады [5]. Демек, оқытудың бастапқы кезеңінде тілді оқып үйренуді жетілдірудің қажетті және ары қарай дамытуға мүмкіндік бере алатын коммуникативтік дағдылардың негізі қаланады. Шет тілін коммуникативтік оқытудың шығармашылық сипатта болуы оқытудың саналы түрде жүргізілуіне тікелей байланысты. Тұлғаның шығармашыл, еркін және белсенді дамуына мүмкіндіктер жасалынады. Сонда ғана білім алушылар қарым-қатынас кезінде өз ойларын еркін жеткізеді, қарым-қатынас жасаушылар бір-бірінің назарында болады, сын айту, қателіктерін түзеу барысында еркін болуларына мүмкіндік береді, тілдің қарым-қатынас жасаудағы маңыздылығын, коммуникативтілікті дамытуда тілдік тапсырмалардың маңызды екендігін көруге болады. Коммуникативтік тұрғыдан оқыту өздеріне жат мәдениетті танып біле бастаған білім алушылардың тілдік қатынасқа ішкі дайындығын, қабілеті мен дағдыларын қалыптастырады.

Шет тілін оқытудың бастапқы кезеңінде бастауыш сынып білім алушылары таныс тақырыптар бойынша қысқа әңгімелердің негізгі мазмұнын түсінуі, таныс сөздерді, түстер мен сандарды, қысқа сұрақтарды түсінуі, тірек сөздерді пайдалануы, шағын әңгімелердің жалпы мәнін түсінуі қажет.

Сондай-ақ, білім алушы өзі туралы сөйлемдер, сұрақтар құрастыруы, сұрақтарға жауап беруі, дұрыс интонациямен және екпінмен айтуы; өзіне не ұнайтынын және не ұнамайтынын айта алуы керек. Оқыту барысында білім алушы қарапайым иллюстрацияланған сөздікті пайдалана алады, тұрмыстық-әлеуметтік тақырыптағы көлемі шағын мәтіндерді түсініп; негізгі ойын, қажетті ақпаратты, адамзат құндылықтарын айқындай алуы тиіс және жиі қолданылатын сөздердің жазылуы мен айтылуы арасындағы айырмашылықты ажырата білуі, дұрыс жазуы, сөйлем соңында тыныс белгілерін дұрыс қоя білуі керек.

Жалпы, шет тілін оқытуда үш түрлі мақсатқа қол жеткізу көзделеді: білімділік, дамытушылық және тәрбиелік. Тіл қатынас құралы болғандықтан, білімділік мақсатты іске асыруда шет тілі сыртқы әлем мен қоршаған ортадан ақпарат алу мен білім жинаудың көзі болып табылады. Сондай-ақ, тілдің ақыл-ой мен сезім-жігерді дамытуда да атқаратын рөлі зор. Білім алушылардың ойлау, қарым-қатынас жасау дағдыларымен қатар, тілдік білімді қолдану біліктілігін де қалыптастырады.

Дағды мен біліктілікті қалыптастыру - білім алушыларды дамытудағы негізгі мақсаттардың бірі болып саналады. Білім алушылардың тіл мәдениетін игеруі де, қарым-қатынас жасай білуі мен шет тілінде оқу мәдениетін үйренулері де тіл арқылы, екі жақтылы қарым-қатынас арқылы жүзеге асады. Сөйлеу, тыңдай білу, сұрай білу мәдениеті тіл үйренушілердің тәрбиелік деңгейін көтереді. Тіл үйрету арқылы білім алушылардың сөйлеу, жазу, тыңдау, оқу әрекеттерімен қоса, ақыл-ой еңбектерін, эстетикалық талғамдары мен дүниетанымдарын да дамытуға болады.

Ағылшын тілі пәні мұғалімдері қазіргі кезде ағылшын тілін оқыту сапасын жақсарту мақсатында тіл үйрету саласында әлемдік озық тәжірибелерді, жаңа технологиялар мен әдістерді барынша қолдануда. Оқыту әдістерінің білім берудегі маңыздылығын айта келе, Ю.К. Бабанский: «Оқыту әдістері білім беру мәселелерін шешуге бағытталған білім беруші мен білім алушы арасындағы реттелген, өзара байланысқан әрекеттер тәсілі» дей отырып, оқу-танымдық әрекеттерді ұйымдастыру мен іске асырудың бірқатар әдістерін ұсынады:

1. Ауызша әдіс.
2. Көрнекі әдіс.
3. Іздену әдісі.
4. Индуктивтік әдіс.
5. Өзіндік жұмыс әдісі.
6. Практикалық әдіс [6].

Ауызша әдіс – теория және фактіге негізделген білімді қалыптастыруда, үй тапсырмасын және жаңа сабақты пысықтауда, ережелерді қайталауда пайдаланылса, көрнекі әдісті бақылау қабілетін дамытуда, оқылатын мәселеге ықыласын көтеруде және оқу материалының мазмұнын көрнекілік арқылы түсіндіруде қолданылады. Өзінше ойлануды және зерттеу қабілеттерін дамыту үшін білім алушыларды тақырыпты проблемалық оқытуға әзірлеуді іздену әдісі арқылы іске асыруға болады. Индуктивтік әдіс – қорытынды жасау қабілетін дамытуда күрделендіре оқыту үшін, ойлау қабілетін қалыптастыру үшін пайдаланылады.

Оқу әрекетінде жұмыс істеуде қабілеттерін дамыту мен оқу еңбектеріндегі дағдыларын қалыптастыруда жеңіл тақырыптарды өз беттерінше дайындауға, дидактикалық материалдармен тиімді жұмыс жасай білуге баулуда өзіндік жұмыс әдісінің тиімділігі зор. Практикалық іскерліктері пен әдеттерін дамыту үшін және тақырып мазмұнына сәйкес практикалық жұмыстарды жүргізу үшін түсіндірілген материалдарды қаншалықты меңгергендерін бақылау үшін практикалық әдісті пайдалануға болады. Мұндай әдістерді пайдалана отырып түрлі тапсырмалар мен жаттығуларды, теориялық мәселелер мен қағидаларды меңгерту тиімді болып табылады. Сондай-ақ, бастауыш сыныпта ағылшын тілін оқытуда біліктілік, танымдық, коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру мақсатында практикалық әдістің ажырамас бөлігі ойынның да алар орны зор. Ойын – білім алушылардың сабаққа деген қызығушылығын оятып, белсенділіктерін арттыра түседі, сонымен қатар сөйлеу - білік дағдыларын қалыптастырады. Ұлы педагог В.А. Сухомлинский «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз шығармашылықсыз, толық мәніндегі ақыл-ой тәрбиесі болмайды» деп атап көрсетеді. Ойын - ең тиімді оқыту тәсілі. Бұл әдіс арқылы білім алушыларды жан-жақты дамытуға, оқыту тәсілінің практикалық, тәрбиелік және дамытушылық жағын тұтастай қамтуға мүмкіндік береді. Білім алушылардың еркін ойлауларына, еркін әрекет жасауларына жаттықтырады.

Сондай-ақ, бастауыш сыныпта ағылшын тілін оқытуда тілдік қарым-қатынас құралы ретінде білім алушылардың сөздік қорларын молайту мақсатында әндер мен рөлдік ойындарды қолданудың тиімділігі орасан. Жаңа сөздер мен сөз тіркестерін құрап үйрену білім алушылардың сөздік қорларының көбеюіне ықпал етеді.

Ән мен өлеңдерді тыңдау барысында жаңа сөздер мен сөз тіркестері білім алушылардың естерінде тез жатталып сақталады, дыбыстарды дұрыс атап үйренуде, сөйлемге дұрыс екпін қоюда ең оңтайлы тәсіл. Білім алушылардың эмоционалдық жай-күйлеріне де әсері мол, көңіл күйлері көтеріліп, тілге деген қызығушылықтары еселеп арта түседі. Оқытушының да негізгі мақсаты- оқу үдерісінде жақсы эмоционалдық ахуал орнатып, білім алушылардың ынтасын көтере отырып, жетекшілік ету, бағыт-бағдар беру, яғни бүгінгі күн талабына сай, білімді дайын күйінде бермей, білім алушылардың өздіктерінен ізденулеріне, яғни тұлғаның өзін-өзі дамытуына жетелейді. Саналы түрде қабылданған білім естерінде ұзақ сақталады. Оқытушының іскерлігі, біліктілігі білім алушылармен ара қатынасын жақындатып, білімнің нәтижелі болуына көп ықпал етеді. Тілдік жаттығулар мен диалогты сөйлеуде білім алушылардың қарапайым іс-әрекеттерді сипаттай білулері, сұрақтар құра білулері, өтініш айтулары, келісу-келіспеушіліктерін жеткізе білуге, шығармашылық тұрғыдан дамулары - тілді түсіну, сөйлеу, жазу қабілеттері мен дағдыларын дамытып қана қоймай, әр білім алушының жеке тұлға ретінде қалыптасуына себепші болады. Бастауыш сыныпта білім алушылар тез шаршайтындықтан олардың психологиялық ерекшеліктері де ескерілуі қажет, сондықтан сергіту сәттерін қолдану, білім алушыларға қозғалуға, жүруге мүмкіндік беру, тапсырмаларды орындау уақытының ұзақтығына мән беру, әрі жалықтырмайтындай түрлендірілуі маңызды.

Тілді үйрену кезінде білім алушылардың тыңдау, оқу, жазу, сөйлеу дағдыларын дамыту оқу үдерісінде іске асырылады және жазуға қарағанда білім алушылардың түсінуіне, сөйлеуіне көбірек көңіл бөлінгені жөн. Бастауыш сыныпта білім алушылар есту, көру арқылы естерінде жақсы сақтайды.

Сонымен қатар үйренген сөздерін күнделікті үйде қайталап отыру үшін ата-аналардың да көмегі зор. Білім алушыларға түрлі іс-әрекеттерді орындауда интернет пен сөздіктерді қолдануды үйрету арқылы ағылшын тілінде ауызекі сөйлеу қабілеттері мен дағдыларын дамытуға болады. Білім алушылар түрлі ережелер мен ұғымдарға берілген анықтамаларды іс жүзінде қолдана алуы керек, яғни арнайы тапсырмалар мен жаттығуларды орындауда теориялық білімдері шындалады. АКТ құралдарын оқу үдерісінде пайдалану білім алушылардың қызығушылықтары мен белсенділіктерін тудырады.

Ағылшын тілін оқыту білім алушыларға әр түрлі саладағы ақпараттарды алу мүмкіндіктерін ұлғайтады, жеке қажеттіліктеріне сай жаңа мәліметтер алу, үздіксіз оқу мүмкіндіктері әлемдік нарықта болашақ мамандардың бәсекеге қабілетті болуларына жағдай жасайды, яғни жалпы халықаралық бәсекелестікке бейімделудегі жетістіктерге жетуге негіз бола алады.

Қорыта келгенде, бастауыш сыныптарда шет тілін оқыту бастауыш білім берудің барлық деңгейлерінде шет тілде қарым-қатынас жасай алатын, өз елінің мәдениетін бағалайтын, басқа елдердің мәдениетін түсінетін және сыйлайтын, бойында ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтары дарыған Қазақстанның азаматын тәрбиелеу болып табылады.

Шет тілін меңгерген білім алушылардың қарым-қатынасқа түсу мүмкіншілігі де арта түседі. Оқып үйренген тілде сөйлеуші елдің мәдениетін, ұлттық құндылықтарын танып біледі, өз елінің ерекшеліктерімен салыстыра отырып, мәдениаралық байланыс жасауға толық мүмкіндік алады.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты, Қазақстан 2012ж.
- [2] Болашақтың іргетасын бірге қалаймыз! Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы 2013ж.
- [3] Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы 2007ж.
- [4] Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. - М. 1991г. С.57.
- [5] Пальмер Г. Устный метод обучения иностранным языкам. - М. 1960г. С.97.
- [6] Бабанский Ю.К. Педагогика. М. Просвещение. 1983г. С.128.

REFERENCES

- [1] Standart gosudarstvennogo objazatel'nogo nachal'nogo obrazovaniya. - 2012. (in Russ.).
- [2] Fundament budushhego vmeste! *Poslanie Prezidenta Respubliki Kazahstan*
- [3] *N. Nazarbaeva narodu Kazahstana. - 2013. (in Russ.).*
- [4] *Novyj Kazahstan v novom mire! Poslanie Prezidenta Respubliki Kazahstan N. Nazarbaeva narodu Kazahstana. - 2007. (in Russ.).*
- [5] Passov E.I. *Kommunikativnyj metod obuchenija inozazychnomu govoreniju.* - М.:1991. - 57p. (in Russ.).
- [6] Pal'mer G. *Ustnyj metod obuchenija inostrannym jazykam.* -М.: 1960. - 97p. (in Russ.).
- [7] Babanskij Ju.K. *Pedagogika.* М. Prosveshhenie: 1983. -128p. (in Russ.).

Р.С. Исмагулова, А.Е. Жумабаева

Казахский национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

ВАЖНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация. Учить и владеть иностранным языком - это важно. Обучение иностранному языку в начальных школах обеспечивает рост и созревание конкурентоспособного, всесторонне развитого интеллектуального и свободно владеющего иностранными языками молодого поколения. В отличие от других дисциплин, основной целью в обучении иностранному языку является развитие коммуникативной компетенции студентов, а, значит, ознакомление культурой и общения. На начальном этапе обучения иностранному языку в начальной школе будет заложен фундамент навыков общения через первых шагов изучения иностранного языка. Начальная стадия изучения языка зависит от языковых материалов, значит, целью достижения является раскрытие потенциальных возможностей дисциплины - воспитание, образование и развитие. В настоящее время в целях повышения качества обучения английскому языку учитель пользуется передовым международным опытом, инновационными технологиями и методами обучения английскому языку. Использование разных методов обучения языка считается эффективным в овладении теоретических проблем и принципов, задач и упражнении. А также формируется умение, познавательные и коммуникативные компетенции учащихся начальной школы посредством обучения английскому языку.

Ключевые слова: начальная школа, английский язык, коммуникативный навык, обучение - воспитание, образование, развитие, умение, метод.